

EK

Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği Hassas Vaka Görüşmelerinde Yaklaşım Prosedürü

Gerekçe

Bu metin, Dünya Evimiz Derneği'nin (DE) hizmet verdiği kişilere yönelik gerçekleştirilecek mülakatlarda bir hassasiyet tespit edilmesi halinde kapsam, uygulanacak ilkeleri ve teknik detayları açıklar. Bu ilkeler, Evrensel İnsan Hakları Beyannamesine uygun olacak şekilde yorumlanır.

Kurallar ve İlkeler

Görüşmeci aşağıda sıralanan kurallar ve ilkelere uygun şekilde mülakat yapmakla yükümlüdür;

1. Mülakat öncesinde, danışanlardan sözlü ve yazılı rıza alınır. Bu rızalar danışan tarafından mülakat sırasında veya sonrasında geri çekilebilir. Kişi rızasını değiştirmek istiyorsa, görüşmeci veya ilgili personel verilerin silinmesi, anonimleştirilmesi ve veri sisteminde kişinin rızasını geri çektiğine dair notun düşülmesinden sorumludur. Danışanın verilerinin işleniş şeklini daraltma talepleri (örneğin; açık rızadan anonim rızaya geçiş) sözlü olarak kabul edilebilir, fakat işleniş şeklini genişletme talepleri imza altına alınmadığı sürece gerçekleştirilmez.
2. Mülakat süresince, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmalı ve sakinlik korunmalıdır.
3. Görüşmeci herhangi bir şekilde suçlayıcı, yargılayıcı ve üstenci bir dil kullanamaz.
4. Görüşmeci dil, din, ırk, cinsiyet ve cinsel yönelim, herhangi bir toplumsal gruba mensubiyet ve siyasi görüşten dolayı ayrımcı bir dil kullanamaz; tavır ve tutumda bulunamaz. Tespiti halinde Etik Kurula durum bildirilir.
5. Mülakat karşılığında herhangi bir hediye, maddi değeri olan para ve diğer emtialar hiçbir şekilde kabul edilemez. Tespiti halinde kişinin iş akdine son verilir.
6. Mülakat sırasında T.C. yasalarına göre bildirim yükümlülüğü olan durumlardan birinin ortaya çıkması halinde danışan bilgilendirilir.

7. Danışan; mülakatı, görüşmeci ve kendisinin fiziksel ve psikolojik sağlığı gereğince sonlandırabilir veya erteleyebilir.
8. Refakatsiz, ayrı düşmüş ve o an risk altında olduğu tespit edilen çocuklar hariç, kanuni temsilcisinin refakati olmadan hiçbir çocukla mülakat yapılamaz.
9. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakalarına ilişkin mülakatlarda hayatta kalan odaklı yaklaşım ve ilkeleri (güvenlik hakkı, gizlilik hakkı, ayrımcılığa uğramama hakkı, saygınlık/kendi kaderini tayin etme hakkı, zarar vermeme) benimsenir.
10. Cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet veya şiddet riski altında olan kişilerle yapılan görüşmelerde, görüşmeci mülakatı istediği zaman sonlandırabilir. Görüşmeci, hayatta kalanın hikâyesinde bildirim yükümlülüğü oluşan bir durum tespit ettiğinde danışanı bu konuda bilgilendirir. Bu ilke, görüşmecinin bildirim yapması halinde, hayatta kalanın zarar göreceğine ilişkin şüphenin olduğu istisnai durumlarda uygulanmayabilir. (Bkz. Tablo 1)
11. Görüşmeci, danışan ile görüşme yaptığı sırada Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete (TCDS) ilişkin bir veri gözlemlediği ya da saptadığında ön görüşmeyi o andan itibaren hassas vaka görüşmesinin ilkeleri doğrultusunda devam ettirir.
12. TCDS'ye maruz bırakılan kişi ile yapılacak olan görüşme danışanın kendini güvende hissedeceği ortamda gerçekleştirilir. Bu durumda danışanın kendisi ile görüşme yapacak kişi ve/veya kişileri seçme hakkı vardır. Hayatta kalan kadın ise kadın bir vaka yöneticisi ile görüşme yapması önceliklendirilir.
13. Görüşmeci, görüşme öncesinde TCDS'ye maruz bırakılan kişinin hikayesinin, DE'nin bildirimle yükümlü olduğu durumlar dışında, kimse ile paylaşılmayacağını danışana bildirir. ¹
14. Görüşmeci, mülakat sırasında danışanın çok eşli evlilik yaşadığını öğrendiği andan itibaren çok eşli evliliğin Türk Medeni Kanunu uyarınca hem Türk vatandaşları hem de mülteciler için yasak olduğunu ve suç olarak kabul edildiğini belirtmekle yükümlüdür.
15. Görüşmeci, görüşme sırasında danışanların seçimlerini, isteklerini, haklarını ve onurunu gözetmekle yükümlüdür.
16. Danışanın, görüşmeciyi mülakat sürecinin herhangi bir yerinde değiştirme hakkı vardır ve bunu talep edebilir.
17. Destek almak amacıyla dernek personeline ulaşan hiçbir kişi geri çevrilemez ve bu bağlamda herhangi bir ayrımcılığa maruz bırakılamaz.

¹ Bu ilke KVKK ile çelişecek şekilde yorumlanamaz.

- 18.** Refakatsiz, ayrı düşmüş ve o an risk altında olduğu tespit edilenler dışında çocuklarla hukuki temsilcileri olmadan görüşme yapılamaz. Hukuki temsilcileri refakatinde görüşme yapmaya rıza vermeyen çocuklar aydınlatılmış rızaları eşliğinde ilgili kurumlara yönlendirilir.
- i.** Sosyal hizmet uzmanı, psikolog veya çocuk alanında uzman dernek personeli olması halinde aydınlatılmış rıza eşliğinde görüşme yapılabilir.
- ii.** Bu maddede belirtilen tercih 10. madde ile çelişecek şekilde yorumlanamaz.
- iii.** Yönlendirme veya uzman desteğinin mümkün olmadığı acil durumlarda çocuğun yüksek yararı, zarar vermeme ilkesi ve gizlilik ilkesi gözetilerek gerekli destek sağlanır.
- 19.** Üçüncü kişilerle paylaşılacak veriler konusunda danışanın sözlü beyanı esas alınır.
- 20.** Danışanın çocukla birlikte geldiği durumlarda, mülakat, çocuğa çocuk dostu başka bir alanda refakat edilmesi kaydıyla gerçekleştirilir.
- 21.** DE, yoksulluğu ve yoksulluk riskini bir hassasiyet olarak kabul eder.²
- 22.** Hassas durumda olan kişiler ile yapılan mülakatlarda “Zarar Vermeme İlkesine”³ uygun hareket edilir.

Tablo 1: Çocuklar için Aydınlatılmış Rıza & Onay

Yaş aralığı	Çocuktan	Bakım verenden	Bakım veren yoksa veya çocuğun yüksek yararı tespiti yapılmadıysa	Anlamı
0-5	-	Aydınlatılmış Rıza	Diğer güvenilir yetişkin veya sosyal çalışmacıdan Aydınlatılmış Rıza	Yazılı A. rıza
6-11	Aydınlatılmış Onay ⁴	Aydınlatılmış Rıza	Diğer güvenilir yetişkin veya sosyal çalışmacıdan Aydınlatılmış Rıza	Sözel A. Onay Yazılı A. Rıza
12-14	Aydınlatılmış Onay	Aydınlatılmış Rıza	Diğer güvenilir kişinin ya da çocuğun Aydınlatılmış Onayı ve uygun olgunluk seviyesi, çocuğun gelişimi dikkate alınarak belirlenir	Yazılı A. Onay
15-18	Aydınlatılmış Rıza	Çocuğun İzniyle Aydınlatılmış Rıza	Çocuğun Aydınlatılmış Rıza ve Uygun olgunluk seviyesi, çocuğun gelişimi dikkate alınarak belirlenir.	Yazılı A. Rıza

Kapsama Dair...

² Yoksulluk, kişilerin gündelik temel ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalacak düzenli gelirin olmadığı durumları ifade eder. Yoksulluk riski ise kişilerin düzenli geliri olmaması veya düzenli gelirinin risk altında, belirli bir zaman ile kısıtlanmış çalışma izni olmayan yabancılara ifade eder.

³ Kişinin mevcut durumunu daha olumsuz hale getirmesi muhtemel hiçbir müdahale yapılamaz. Danışanların bu konuda mülakat vermeleri kişilerin bedensel, psikolojik, ekonomik ya da toplumsal statülerinden herhangi birine zarar verebilir durumda ise mülakat almamak tercih edilir ya da ilgili kurumlara gizlilik ilkesine uyularak yönlendirme yapılır.

⁴ Aydınlatılmış onay, çocuğun hizmetlere erişimdeki isteklilik ifadesine verilen isimdir. Çocuğun aydınlatılmış rıza veremeyecek yaşta olduğu durumlarda bu terim kullanılır.

Mülakat, teknik detayların tamamını kapsayacak şekilde gerçekleştirilir.

Mülakatlar, hesap verilebilirlik ilkesiyle düzenlenmelidir:

1. Danışan mülakat sırasında ve sonrasında, bilgilerinin hangi amaçla ve nasıl saklandığını, hangi kurum ve kuruluşlarla paylaşıldığını öğrenme hakkına sahiptir. Danışan, kendisine ait bu bilgilerin paylaşılmasına kısıtlama getirme ve bilgilerin paylaşılmasına ilişkin verdiği rızayı geri çekme hakkına sahiptir. Bu konuda bildirim yükümlülüğüne giren hususlar kapsam dışıdır.
2. Görüşmecî açık rıza formunda belirtilen kurum ve kuruluşlar dışında bir yönlendirme yapacağı durumlarda açık rıza formunda belirtilen diğer kısma ilgili yeri yazmakla yükümlüdür.
3. Mülakatlar sonrası yapılan yönlendirmelerde, danışanlara mutlaka yönlendirme formu verilir.
4. Görüşmecî, bir vakanın hassas vaka olduğuna vaka yönetimi rehberinde yer alan hassasiyetler dışında karar verebilir.
5. Bir mülakatta birden fazla hassasiyet tespit edilebilir ve ilgili müdahaleler, vaka yönetimi rehberinde belirtilen önceliklendirmeye uygun şekilde yapılır.
6. Hassasiyet tespiti yapılmamış bir mülakat, kişinin bilgisine sunulur.

Mülakat Tekniklerine Dair...

1. Mülakat kural olarak derneğin saha ofislerinde veya gerektiğinde telefon üzerinden yapılabilir. Saha ofisinin dışında gerçekleştirilen mülakatlarda danışanın fiziksel güvenliği esas alınır.
2. Mülakat, bireysel ya da toplu olarak gerçekleştirilebilir.
3. Mülakat, hassasiyet tespiti olmadığı takdirde en fazla kırk dakika sürmelidir. Kural olarak mesai saatleri (09:00-18:00) dışında mülakat yapılamaz.
4. Mülakat, danışanın sonrasında kötü sonuç/muameleye maruz kalmayacağı koşullarda gerçekleştirilir.
5. Toplu görüşmeler sırasında, DE'nin antetli kağıdına basılı imza föyleri kullanılır. Bu föylerde görüşme gerekliliklerine uygun veriler bulunur.
6. DE vaka çalışanı ve vaka yöneticisi mülakat yapmakla yetkilidir.
7. DE stajyeri mülakat alamaz. Yasal ve sosyal danışmanlığın verildiği mülakatlar dışında stajyerler görüşmelere katılamaz.
8. Görüşme sırasında hassasiyet tespiti durumunda, hassas vaka yönetimi prosedürü işletilir.

8.2. Hassas vaka tespiti amacıyla aşağıdaki soruların tamamı eksiksiz olarak sorulmalıdır:

- a. Yaşadığınız yerde can veya mal güvenliğinizi tehdit eden bir durum var mı?

- b. İçinde bulunduğunuz toplulukla ilgili yaşadığınız bir problem var mı?
- c. Sizin veya aile bireylerinizin hizmetlere veya yardımlara erişimde karşılaştığınız engeller var mı? Bunlar eğitim, sağlık, sosyal ve hukuki yardımı içerir.
- d. Gıda, barınma, hijyen, ısınma ve okuyan çocuklar için kırtasiye malzemelerine erişimde ya da bunların karşılanmasında herhangi bir sorun var mı?
- e. Geçmişte şiddete maruz kaldınız mı? Şu anda şiddet riski altında mısınız?
- f. Kendinizi ve aile üyelerinizi tehdit altında hissettiğiniz başka durumlar var mı?
- g. Psikolojik herhangi bir probleminiz var mı?
- h. Bize bildirmek istediğiniz ciddi bir sorununuz var mı?
- i. Çocuklarınız okula devam etmekte midir? Hayırsa, neden?
- j. Çocuklarınızın altını ıslatma problemi var mı?
- k. Gebelik sürecinizle ilgili yaşadığınız bir problem var mı?
- l. Lohusa döneminde yaşadığınız bir problem var mı?
- m. İntihar, kendine veya bir başkasına zarar verme düşüncesi tespit edilen vakalarda bildirim yükümlülüğü yerine getirilir.

8.3. Hassas vaka mülakatlarının bir süre kısıtı yoktur.

Yönlendirmeler

1. Refakatsiz çocuk tespiti durumunda, ilgili çocuk, kayıtlıysa Sosyal Hizmet Merkezine, kayıtsızsa İl Göç Müdürlüğüne DE çalışanının veya güvenilir bir yetişkinin refakatinde götürülür.
2. LGBTIQ+'ların güvenlikleriyle ilgili ihtiyaçlarının tespiti durumunda, bu konuda uzmanlaşmış kurumlara ivedilikle yönlendirme yapılır.
3. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet maruziyeti devam eden kadın ve kız çocuklarının tespiti durumunda, ilgili Sosyal Hizmet Merkezine bildirim yapılarak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezine ivedilikle yönlendirme yapılır.
4. Çocuk işçiliğin tespiti durumunda, eğer ilgili çocuk 15 yaşın altındaysa, ilgili Sosyal Hizmet Merkezine bildirim yapılarak hem aile hem de işveren hakkında şikâyetle bulunulur. Eğer ilgili çocuk 15 yaşın üzerinde ise aileye çocuk hakları konusunda danışmanlık verilir.